

MÄHKLI VESKIMÄELE KERKIS KÜLAKIIK

Külakiige õppepäevade idee pakkus Tiia Trola välja juba mitu aastat tagasi. Rahvuspargi alal pole teadaolevalt kahjuks enam ühtegi külakiike alles, näiteks Ähijärvel võeti viimane kiik lahti 2013. aastal. Seda enam on oluline kiigekombeid ja ehitusoskusi meelde tuletada. Tänu kultuuripärandi koolituste projektile, mida juhib Keskkonnaamet ja toetab SA Keskkonnanvesteeringute Keskus, oli võimalik tänava sügisel külakiige ehituse õppepäevad ette võtta. Sügisel selleks, et tuleva aasta kevadest saaks hoolega kiike kasutama hakata, sest just kevad on kiikumise aeg. Väga tähtis oli ka see, et rahvuspargis on olemas oskaja kiigesep Uno Roht, kes on oma elu jooksul väga mitmeid erinevaid külakiikesid ehitanud ning oli ka seekord nõus vastutusrikka töö enda õlule võtma. Külakiige ehituse õppepäevad toimusid 16.-17. septembril Mähkli külas.

Õppepäevade raames rajatava kiige asukoha üle peeti pikalt nõu ning valikus oli kolm asukohta: Ähijärve ja Kaika külade vanad kiigeplatsid ning Veskimäe. Ehitatava kiige materjali pidi organiseerima maaomanik oma kuludega, SA KIK toetas õppepäevi juhendaja töötasuga. Samuti jääb maaomaniku kanda kogu kiige edasise kasutamise seotud ohutus, vastutus ja hooldus.

Ähijärve, kui kõige suurema külastatavusega koht rahvuspargis, oleks olnud uuele kiigele loomulikult väga hea koht. Kuna aga sellega pidi nõus olema ka maaomanik ehk RMK, siis kiige ohtlikkuse ja sellega kaasneva suure vastutuse tõttu jäi kiik seekord Ähijärvele ehitamata. Kiige eesmärk on olla eelkõige kohaliku kogukonna kasutuses, kes teab ja mõistab kiikumise seotud tavasid ja ohutust, rahvuspargi keskuse juures oleks aga kiikujateks olnud pigem kaugemad külastajad.

Teiseks valikuks oli Kaikamäe, kuna seal toimub palju sündmusi nii kohalikele kui teistele – suvised laagrid ja muud ettevõtmised, mis toovad kokku häid inimesi. MTÜ Kaikamäe liikmed otsustasid, et seekord pole kiige ehitamine kahjuks rahaliselt võimalik ning samuti kaasneb kiigega suur vastutus. Eelnevad põhjused aga ei välista, et tulevikus on mõlemas kohas külakiiged olemas ning igaüks saab seal kiikumise endale õnne ja rõõmu juurde.

Veskimägi asub Mähkli külas ning kuigi seal ei ole

Esimene hoog.

Foto: L.Laanemets

varem kiike olnud, siis on see asukoha poolest ja maastikuliselt väga hea kiigeplats. Mäe otsast avaneb vaade Karula kungastele ning platsi kaitseb suurte tuulte eest kahest küljest tihe mets. Kiigeplatsi kõrvale jäävad veski varemed, mille kasvavad mõnused ronimispuud lastele. Veskimäel on Mähkli ja ka teiste külade elanikud juba pikemat aega koos käinud, seal ühiselt sündmusi tähistanud ja laulnud. Lisaks eelnevale on Veskimäe eeliseks ka see, et mägi on ennekõike kohalikele elanikele ning rahvuspargi külastajad sinna ilmselt omapäi ei satu. See hoiab mäe ja kiige vaimu vaid mõtestatud ning hoolivate tegevuste jaoks. Veskimäele sai kiige ehitada suuresti tänu Ansi talu pererahvale Laurile ja Meelikale, kes kiigematerjali hankisid ning nõu ja jõuga kiigesepale abiks olid.

Traditsioonilist külakiike on võimalik ehitada mitut moodi ning ehitusviisist sõltub kindlasti ka töö keerukus ning kiige vastupidavus. Seekord võttis

kiigesepp ette võimalikult põhjaliku ehituse, kõik oli enne kümme korda läbi mõeldud ja mõõdetud.

Õppepäevade esimesel päeval tuli Veskimäele kiikumisega seotud traditsioonidest kõnelema Marju Kõivupuu, kes ka kiige osad, kiigesepa ja peremehe pühitses.

Päeva lõpuks aitas Aivar Visnapuu kõik mäe all valmistatud kiigeosad traktoriga Veskimäele vedada, kus pandi paika kiige põhipostid ja völli. Lõunapausidel sai keha kinnitada tänu Lilianile ja Tiiale ning esimese päeva õhtul laulsid kokku tulnud naised meestele ka tööhoogu juurde. Teisel päeval jätkus kiige kallal usin töö, kuid iga hea asi nõuab aega ning õhtuks kohale tulnud lapsed pidid kiikumise asemel veel puu otsas ronimisega leppima. Uno lõpetas kiige koos abilistega järgnevatel päevadel ning 23. septembril, sügisel pööripäeval, oli Mähkli külakiige pidulik avamine. Lauril ja Meelikal on väga hea meel, et

Veskimäele, ehk teise nimega Sepamäele, sai kiik. Lauri tõi välja, et kuigi kiikumist ning kiigega seotud tavad on peetud maagiliseks, on kiige ehituse põhjalikult läbimõeldud konstruktsioon ning kaine analüüs kiikumise juures natuke vähem maagiline külg. Kiik õhus on nagu laev ookeanil – kui see kasutamise ajal otsad annab, pole head lootat. Seetõttu on kiigemeistri amet sama vastutusrikas kui laevameistri oma, võib-olla isegi veidi enam, sest vee peal püsib puu omal jõul, õhus aga mitte.

Loodame, et künkal on piisavalt tõmmet, et siin jõuaks tulevikus koos käia mitme põlvkonna lapsed ja lapselapsed. Nagu ütles Visnapuu Aivar kiige püstitamisel – ehk hakatakse vana veski ja sepikoja krunti ühel päeval nüüd hoopis Kiigemäeks kutsuma. Suured tänud kiigesevale Unole, kellela Veskimäele poleks kindlasti niivõrd uhket kiike kerkinud.

Liina Laanemets

LÄHME KIIGELE HÄLLIMA JA HÄLLÜ PÄÄLE KIIKMA...

16. septembril oli Mähklis kiigepüha – Lauri Õunapuu eestvõttel püstitati külakiike. Sel puhul oli siinkirjutajal põhjust pikemalt rääkida sellest, mida on kiik ja kiikumine tähendanud meie eelkäinud põlvedele ja kuidas kiigekultuuri tänases külaühiskonnas taas uuele elule äratada. On ju kiigekultuur samuti osa meie vaimsest ja esemeliselt kultuuripärandist. Selleks, et oleks põhjust külakiigel kokku tulla, laulda esiemade pärandatud kiigelaule, rääkida asjadest, mis südamele rõõmu või hingele vaeva teevad, on vaja kiigemeistrid, kes oskaksid kiike ehitada. Niisamuti on vaja inimest, kes lubaks kiige püsti panna oma maa peale. Lisaks kiigejuttudele said sel toredal sügispäeval ka kiigemeistrid kombekohaselt tänatud ning kiigepostid ja -lauad vana traditsiooni kohaselt punaseid paelu ja püha allikavett – kõik selleks, et kiik kestaks kaua ja kiikujad oleks rõõmsad ning terved.

Häll ja kiik on märksõnad, mis seostuvad turvalise lapsepõlvega juba esiemade aegadest. Usun, et kõigile on tuttavad rahvalaulust värsiread „Ema viis hälli heinamaale, kandis kiigu kesa peale...“ Ja sealt see laps need laulud õppis, kuulates linnukeeli ja looduse häält. Veidi suuremana unistasime kiikhobusest, millega Riiga sõita ja palju-palju vanemana kiiktoolist, kus sukka kududa, raamatut lugeda või niisama ilmaelu üle järele mõelda. Eestlased on välja mõelnud kiikingu kui rahvusliku spordiala.

Kui heita pilk kiigekultuuri kaugemasse minevikku, siis kiikumine on paljude rahvaste põlisemaid lõbustusi, mida on nautitud aastatuhandeid. Kiikunud on igas eas inimesed, kiigutud on üksin-

da või mitmekesi. Kiikumine või seda jälgendavad tegevused kuuluvad Euroopa rahvastel ka viljakustavanditesse. Kiikumisele omistati puhastavat toimet. Lõuna-Eestis, nii nagu ka Lätis ja Valgevenes, usuti, et kiikumine tõrjub putukahammustusi. Seto- ja Võrumaal, samuti Lätis, usuti, et kevadine kiikumine tagab hea taimekasvu, sealhulgas soodustab lina ja kanepi kasvamist.

Lõuna-Eestis vanemas kiigetraditsioonis algas kiikumine lihavõtete aegu, samuti on kiigel käidud jaanipäeviti. Kiiged ehitati pühadeks valmis, kiikumine algas esimesel lihavõttepühal. Lühikesele kiigeajale vihjavad vanad rahvalaulud: ära lähevad hällipäevad, asemele tulevad "saisva nädali" (need on siis nädalad, mil kiik seisab), sest kätte jõuavad öitsipäevad, karjakorrad, teopäevad jm tegemised. Kiigele minekuks valmituti hoolega: neiud panid selga oma uhkemad riided, ehtsid ennast, kuidas oskasid. „Hellero“ aegadest meenub alati üks Lõuna-Eesti kiigelaul, mida mulle meeldis eest öelda. Mehed viskasid siis nalja, et nonii! Marju hakkab nüüd jälle seda jube pikka ja igavat laulu laulma, kuidas noor naine ennast toredasti üles lööb, et meestele meeldida.

20. sajandi algusest muutus kiikumine noorte üldiseks meelelahutuseks ja kiigel käidi siis, kui selleks vaba aega juhtus olema. Kiiged püstitati kooskäimise kohtadesse: vainule, aasale, külakopliisse, metsaservale, mäekünkale või mõnda muusse käidavasse kohta. Eelistati looduslikult kauneid kõrgemaid paiku, kust avanes avar vaade kogu ümbruskonnale, sageli veekogule. Soositumad olid külast veidi eemal asuvad paigad, sest siis ei seganud kiigeliste kooskäimised vane-

mate inimeste igapäevaelu ega öist und. Kiige kõrvale, rahvakeeli – kiige alla – rajati tantsuplats, kuhu uuemal ajal jäeti ruumi ka jaanitule tegemiseks. Kiigel õpiti selgeks laulud ja tantsud, kiigeplatsil said alguse nii mõnedki abielud. Tõsi, vahel tuli kiikujate ülemealikuse tõttu kiigel ette ka õnnetusi. Kui neid hakkas sagedamini juhtuma, siis ehitati kiik kuhugi mujale, sest usuti, et kiik on ehitatud halvale kohale.

Kes aga tahab kiigekultuurist põhjalikumalt ülevaadet saada, see peaks kindlasti hoolikalt läbi lugema meie hulgast ülekohtuselt vara lahkunud Anu Visseli (1952-2005) artikli „Eestlase kiigekultuur enne ja nüüd“:

<http://www.folklore.ee/tagused/nr21/kiik.pdf>

Marju Kõivupuu
TLÜ vanemteadur
kpou@tlu.ee

KUIDAS ABISTATI MUST-TOONEKURGE KARULAS

Maailisel Karula kuppelmaastikul said oktoobri teisel nädalavahetusel peetud talgud must-toonekure toitumisalade parandamiseks. Talgud korraldas Kotkaklubi ja Eesti Ornitoloogiaühing ning abiks oli ka Eestimaa Looduse Fond. Ornitoloogid, loodusesõbrad ja huvilised tulid kõik kokku selleks, et ühe liigi eluolu paremaks muuta. Talgulisi oli kokku peaaegu poolsada ja rõõm on teada, et lindude käekäigu vastu tunnevad huvi ja tahavad kaasa aidata nii paljud.

Reedel, 9. oktoobril juhatas Kotkaklubi liige Urmas Sellis teema sisse, andes hea ülevaate must-toonekure hetkeolukorrast Eestis. Saime teada, et Karula rahvusparkis pesitseb must-toonekurg nimega Eedi, kelle rännet saab jälgida ka veebis leheküljel <http://birdmap.5dvision.ee/>. Eedi abistamise vajadust mõistsid kõik, sest ta kuulub kaitstavate loomaliikide kõige rangemasse kategooriasse (I kategooria). Must-toonekurgede arvukus on Eestis vähenemas ning selle üheks põhjuseks olevatki toitumisolude halvenemine. Lind teeb oma pesa suurematesse metsamassiividesse puu otsa. Must-toonekure pesa leidmisel tuleks leiukoha täpsed andmed kindlasti Kotkaklubile teatada, uue pesapaiga leidja saab ka preemia.

Karula talgute eesmärgiks oli Saera oja ja selle kaldad risust puhastada, et vesi voolaks, kalad vabalt liikuda ja must-toonekurg seal takistamatult tegutseda saaksid. Linnu tiibade siruulatus on umbes kaks meetrit, seega on vaja oja „lahtisena“ hoida, et toonekurg mahuks võimaliku ohu korral kiiresti minema lendama. Talgutööd olid ära jaotatud – ühed võtsid üleliigset võsa maha, teised lammutasid kopratammisid, kolmandad tassid risu ja neljandad tegid lõket. Võsalõikurid ja saed aina laulsid. Kopratammid töölisi ei heidutanud – vees sulistamine tuletas meelde lapsepõlve, kui saapad olid juba vett täis, kuid külm vesi ei takistanud tegutsemist, vaid andis hoogu juurde. Puhtaks sai peaaegu kahekilomeetrine ojalõik. Ojakaldad nägid head välja ja must-toonekurg Eedi on järgmisel aastal Karulasse soojalt oodatud.

Laupäeva õhtul peale tööd said kõik talgulised sauna, sest mis on talgud ilma saunata – nagu

Kopratammid takistavad ojas kalade liikumist ja tuli seepärast eemaldada. Foto: Urmas Sellis

saabas ilma paelata. Töötegitaja leib on magus – suitsusaun, külmad joogid, hea seltskond ja oledki paradisis! Pühapäeval sai aga koos matkamas käidud ning Karula maastiku ja legendidega tututud. Nägemata ei jäänud ei käesoleva aasta lind hiireviu ega ka järgmise aasta lind rasvatihane.

Talgute idee autor ja peakorraldaja oli Urmas Abel, teda abistas tublisti Urmas Sellis. Ettevõtmisele panid õla alla ka väga paljud ühingud, ettevõtted, organisatsioonid ja inimesed. Eraldi väärivad tänu: Eestimaa Looduse Fond, Riigimetsa Majandamise Keskus, Kaitseväe Valga maleva Naiskodukaitse, Võrumaa metskond, RMK Ähijärve teabepunkt, Keskkonnaamet, Tartu Loodusmaja, Tallinna loomaaed, Kaidi Jõesalu, Raili Ilves, Enn Kais, Henno Peegel, Toomas Jüris, Tiia Trola, Siim Kuresoo ja Mikko Tiitanen. Suur aitäh teile!

Must-toonekure talgute korraldamiseks koguti annetusi Eesti Ornitoloogiaühingu ja Tartu Loodusmaja ühise heategevusliku mälumängusarjaga, Tallinna loomaaia fotonäitusega jm. Suur tänu kõigile annetajatele! Heategevusliku mälumängusarja uus hooaeg algas Tallinnas 20. oktoobril, Tartus on esimene mäng 19. novembril. Sellega kogutakse taas toetust ka järgmisteks linnukaitsealisteks talguteks. Kõik on oodatud osalema!

Merlin Grosberg

ÕPPEPÄEVADE RAAMES TAASTATI "PEALIKUGA" KELDRI VUNDAMENT

Traditsioonilise ehituse õppepäevad toimusid sel korral 21.-22. septembril 2015 Ansi-Mähkli talus. Õppepäevade teemaks oli maakivist vundamendi taastamine. Ette võeti traditsiooniline "pealikuga" kelder, mille palkidest pealisehitise osa oli keskmisest kõrgem. Ehituse õppepäevade toimimiseks oli loomulikult kõige olulisem väärt meistri olemasolu ning kohaomanike panus. Antud juhul oli pererahvas valmis õppepäevi oma õuel läbi viima ning soovitas juhendajaks Põlvamaa meistrit Rainis Kägo. Õppepäevadeks sobivat objekti hakati otsima juba suvel. Kuna Ansi talu keldrivundament oli täpselt paraja suurusega, et kõigile huvilistele jaguks tööproovimise ruumi, otsustati selle taastamise kasuks.

Müüri taastamiseks oli tarvis omajagu eeltööd: hoone ümbrus puhastati võsast, keldri katus ja palkosa võeti lahti, vundamendi ümbert kaevati pinnast vähemaks. Suure osa ettevalmistusest tegi pererahvas oma jõududega. Esimesel õppepäeval võeti vanast vundamendist lahtised kivid välja ja puhastati allesjäänud müüriosa survepesuriga. Meister tutvustas tööpõhimõtteid ning õpetas kivilõhkumist. Selgus, et kivi sobivateks tükkideks lõhkumine vajab kogemust, head tunnetust ja tarkust. Rainise sõnul on sellel tööl tavaliselt kolme korra reegel, ehk kui kivi kolme löögiga järele ei anna, siis peab ise targem olema. Kui tahta kasvõi oma tarbeks suurem kogus kive lõhkuda, siis on selleks kindlasti vaja häid tööriistu ning lõhkujal peaks olema tugev füüsiline vorm. Õnneks oli õppepäevadel paljud mehed tahtmist täis ning vundamendi jaoks kogunes hulk lõhutud kive.

Kuna kelder asub mäenõlva sees ja vana vundament oli peaaegu palkideni pinnasesse mattunud, siis otsustati, et uus vundament tehakse

natuke kõrgem. Maakivimüüri ladumist võib alustada näiteks müüri seintest ja hiljem täita keskelt. Nagu ka iga teise töö puhul on ka siin igal meistril oma käekiri. Mört valmistati lubjast, tsemendist, liivast, veest ja parema elastsuse jaoks lisati veel ka natuke autošampooni. Kahe tööpäevaga jõuti vundament uuesti üles laduda ja selle välisküljed vuukida. Meister Rainis Kägo juhendas töid oskuslikult, kõik sai õpetatud tegevuse käigus ja kes küsis, see sai ka vastuse.

Peremees Lauri: „Olen osalenud varem mitmesugustel õppepäevadel ning ka ise kursuseid eest vedanud. Olen tähele pannud, et praktilised õppepäevad jagunevad laias laastus kaheks – kursusteks vaatajatele ning tegusateks õppepäevadeks tegijatele. Mul on hea meel, et meie maakivimüüri taastamise kursusel said kõik osalenud mehed ja naised käe sõna otseses mõttes valgeks ning naasesid koju ühe uue ja väga vajaliku töö esmaste oskustega. Karuosal osalenuist, samuti mul endal, on sellise töö tegemise oskus oma talus hädavajalik“.

Teise päeva lõpuks olid kõik rahulolevad ning imetlesid ühiselt tehtud tööd. Loodetavasti pakkusid need päevad usinatele osalejatele uusi kogemusi, nõuandeid, teadmisi, väärt seltskonda, uusi tutvusi ja innustust.

Õppepäevad toimusid tänu Rainis Kägole, tema abiliselle Mikk Kasemetsale, pererahvale Laurile ja Meelikale ning kohale tulnud töökatele huvilistele. Suured tänud ka Liivile maitsvate ja toekate lõunapauside eest. Õppepäevi korraldas Keskkonnaamet ning seda tänu SA Keskkonnanvesteeringute Keskuse toetusele. Ühtlasi olid need ka käesoleva aasta viimased traditsioonilise ehituse õppepäevad.

Liina Laanemets

VANAAJAMAJA ARHITEKTUURIREISID TUTVUSTAVAD PIIRKONDLIKE ERIPÄRASID

Sel hooajal kutsus MTÜ Vanaajamaja traditsioonilise arhitektuuri huvilisi miljööväärtuslike alade arhitektuuri tutvustavatele ekskursioonidele. Kokku toimus kolm ekskursiooni – Setomaale, Peipsi äärde ja Karula rahvusparki. Mida me seal õppisime?

On paratamatu, et ühiskonna muutudes muutuvad ka maapiirkondade hoonestuse suhtes kehtivad vajadused ja ühes sellega ka traditsioonilised hooned. Suur osa Eesti maapiirkondade

omaaegsest ehitusloogikast on praeguseks kaotanud oma tähenduse ja paljud hooned on minetanud senise funktsiooni. Ometi on kogu traditsiooniline ehituskultuur väärtus omaette ja osa kultuuripärandist, mida tuleks teadlikult märgata ning hoida. Vanaajamaja arhitektuurireisid kutsutigi ellu selleks, et vanade majade omanikud või need, kes alles unistavad endale vana talukoha ostmisest, saaksid rohkem infot piirkondlike arhitektuuriväärtuste kohta ning oskaksid neid väärtusi ka oma hoonete juures tähele panna.

Setomaa on omapärane piirkond, mida ehituse osas iseloomustavad eelkõige kompaktsus ja korrapärasus, suured seto väravad, kinnised hoovid ja kindlustalud. Säilinud on arvukalt traditsioonilisi taluhooneid ja hoonetekomplekse, kuid suur osa neist on kehvast seisukorras. Vanast hoonestusest on suures osas kadunud või lagunemas rehed, laudad ja kõlgused. Paremini on säilinud eluhooned, aidad ja saunad. Taastatud on ka hulgaliselt piirkonnale iseloomulikke pühakodasid ehk tsässonaide, kuhu ekskursiooni käigus õnnestus ka sisse kaeda.

Peipsiveere ridaküladest on paljud läbi sõitnud, kuid mida me tegelikult peale kitsaste üksteise kõrvale lükitud elamutega palistatud külatänavate selle piirkonna arhitektuurist teame? Peipsiveere külastuskeskuse rõõmsad giidid rääkisid, et peipsivene elamu koosneb enamasti nõ puhtast ja mustast poolest. Pererahva igapäevased käimised toimuvad läbi musta poole, parauduks avatakse vaid külalistele. Peipsiveeres on traditsioonid sedavõrd hästi säilinud, et kogesime sellist tava ka tänapäeval. Samuti saime teada, et mujal Eestis nii tavapärased palkmajad näitasid Peipsiveeres pigem omaniku varalist jõukust, sest oma metsa, kust ehituspalki lõigata, ei olnud kaugelki igal talul. Külalislahke pererahva toel saime sisse kiigata nii mõndagi taresse, näha erineva lahendusega vene ahjusid ja lesosid, ning leida üllatuslikult pea igast tagahoovist ka suitsusauna.

Karula rahvuspark lummas kõiki reisile kogunenuid oma voogava maastikuga, kuid lisaks sügise looduse nautimisele saime kuulda Karula asustuse kujunemisest ning sellest, kuidas rahvusparkis jõuti rahvusparki tollase administratsiooni ning kohaliku kogukonna koostöös ehituslike erinõueteni. Karulas on kokkuleppeliselt väärtuslikuks loetud kogu nõukogude-eelne arhitektuur ning ehitatavad hooned peavad järgima ümbritsevate hoonetega sarnast stiili. Selleks, et miljööväärtusi hoida ning sarnaste arhitektuursete lahendustega külamaastikke ühtsetena hoida, peavad majaomanikud oma hoonete taastamise üsna põhjalikult läbi mõtlema, ent tulemuseks on ilusad arhitektuuriliselt terviklikud külad. Karula kogemused on heaks eeskujuks teistele miljööväärtusi säilitada soovivatele kogukondadele. Ehkki võib tunduda, et ehituslikud erinõuded on omanikule piiravad, on need tegelikult enamasti seotud renoveerimise hea tava rakendamisega, mida on läbi aastate propageerinud ka Vanaajamaja. Karulas jagaski Vanaajamaja meister erinevate hoonete juures ka konkreetseid nõuandeid. Arutleti, kuidas rahvusparki nõudeid

Sibula kuivatit lähemalt vaatamas. Foto: M.Kaisel

arvestades oma vana maja taastamist planeerida, milline on tööde järgnevus palgivahtetisel ning kuidas erinevaid puidukahjustusi hinnata. Karula arhitektuurireis kulges marsruudil Ähijärve – Sibula talu rehielamu – Ansi-Mähkli talu – Lajassaare – Karkküla rehi – Hallimäe talu – Ähijärve.

Ansi-Mähkli aidaga tutvumas. Foto: M.Kaisel

Osalenute hea tagasiside valguses tahab Vanaajamaja järgmisel hooajal Eesti taluarhitektuuri tutvustamisega jätkata. Plaanis on tuua huvilisteni toma hooneid taastanud taluomanike kogemused. Loodetavasti näeme ja kuuleme juba järgmisel kevadel mõne vanasse majja kolinud perekonna lugu – milliste raskustega rinda pisteti, kuidas neist üle saadi, kas ja kuidas on õnnestunud edukalt ühendada vana ja uus ning kohandada vana maja kaasaja vajadustele sobivaks. Avastamist ootavad Mulgimaa uhked taluhäärberid, aja kiuste taastatud väarikad rehielamud ja kindlasti palju muid põnevaid peidetud pärleid.

Selleks, et sa arhitektuurireisidest ilma ei jääks, liitu meie lugejatega Facebook'is või MTÜ Vanaajamaja kodulehel.

Mari Kaisel
MTÜ Vanaajamaja

KARULAS TOIMUSID SUURSÄRGI ÕMBLEMISE KURSUSED

Alates käesoleva aasta kevadest on MTÜ Karula Hoiu Ühingu eestvedamisel Ähijärvel korraldatud ja läbi viidud suursärgi ehk pikkkuue õmblemise koolitust, mille käigus teeb iga koolitaja endale päris oma särgi. Minu arusaamise järgi on suursärk pidulik ülerõivas Võro- ja Setomaal, nagu mulkidel on mulgi kuub.

Kuigi olen üle kümne aasta Vana-Võromaal elanud, on juured siiski Põhja-Eestis ja seetõttu tekkis kuuldes sõna "suursärk" tunne, et tegemist on esemega, mida on lihtne õmmelda. Kui

Lõike seadmine kangale. Foto: L.Laanemets

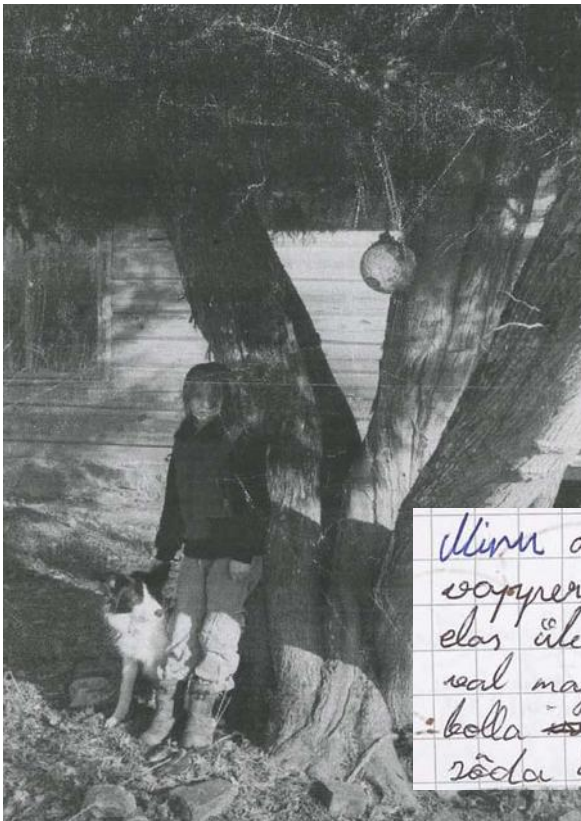
keeruline see särgi tegemine siis ikka olla saab? Tegelikult teadsin ju küll, milline pikkkuub Võromaal välja näeb, aga tundus ikkagi, et see on maru lihtne valmis vorpida.

Ja tuli välja, et särki ongi lihtne õmmelda – kui teha seda kambakesi koos ja väga toreda ning kogenud juhendaja käe all. Üksinda ei oleks ma sellega hakkama saanud. Pealtnäha lihtne rõivas sisaldab endas hulgaliselt keerulisi töövõtteid, millest juhendaja Carmen Kungas mind ja kõiki teisi suursärgi õmblemise kursusel osalenuid läbi lükkas-tõmbas-vedis. Nii sai end läbi näritud klapi tasku tegemisest, voltide voltimisest, varrukate krookimisest, voodri seadmisest, kaaruspaela keerutamisest jms. Lisaks juhendajale oli minu pikkkuue valmimises väga tähtis osa kursusekaaslastel, kes ulatasid vajalikul hetkel abikäe või käärid ja toetasid nõu või naljaga.

Suur tänu Tiia Trollale, kes käis välja idee suursärgi õmblemise kursus korraldada ja Lilian Freibergile, kes võttis vaevaks MTÜ Karula Hoiu Ühingu alt projekti kirjutada ja see ka ellu viia. Ja suur aitüma Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võrumaa kultuuriprogrammile, mis koolitusel osalemise taskukohaseks tegi!

Olivia Till
Hallimäe talu perenaine

LOODUSKOOLI TÖÖ TEEMAL "MINU PUU"

Möödunud õppeaastal (2014/15) toimus Lüllemäe Põhikoolis looduskool, kus Eesti Maaülikooli teadlased käisid juhendamas Karula kandi lapsi.

Looduskooli raames valmis õpilaste poolt palju väga huvitavaid ja südamlikke uurimustöid. Allpool on ära toodud Aale Kuksi töö teemal "Minu puu", millele töö autor andis pealkirja "Minu elupuu". Aale oli töö kirjutamise ajal 2 klassi õpilane.

Mõnusat lugemist!

Olivia Till

Minu arvust on minu elupuu üks väga
võpper ja väga tulli puu! Sest, ta
elas üle ju hoburõõs ränimise ja tuma kõva-
sool maja ehituse ja kurt sa tuul, või-
kolla isegi mõned käis ka turt mõni
rõõda üle.

Minu elupuu

See puu asub Kolrki külas ja söömatalus. Elupuu on kolm kaur. Põu kasvab talu õuel laegedal, lillereena kõrval. Autoga saab puu üsna liigdale sõita ja puu kasvab majast 3 meetri kaugusel, läbimõõt ümbermõõt ja 2m⁴õmja pikkus 13 m. Ma valisin selle puu sellepärast, et ta oli mu majale kõige lähemal ja ta oli väga-väga ilus ja ta meeldis mulle maja ümber kasvavatest puudest kõige rohkem. Ma mängin elupuu juures üsna tihti seiti koos oma õdelega. Selle puu istutas minu vanaema vanaema. See puu on umbes 40 aastat vana. Selle puu koor on hästi krobeline ja väga palju lõhesid. Kõbused nävisid puu vahereal, täitsa ääri aga ta oli vapper ja on ikkagi elus. Rähn tekitab ainult talvel ja linnupesid on 3 või 2 tükki. Elupuul lõigati kõik kinnise lätte ära ja tänu sellele hakkas puu paremini kasvama. Elupuust umbes mõne meetri kaugusel kasvab suur ja väga vanu tamme. Põu põhija pooltel küljel on kasvab tumeroheline sammal. Talvel me ei puitame 4 puu külge liha tükke, et linnud sööda saaksid. Talvel on 8 elupuu lindude jaoks raku hotell. Suvel on meie lauad ja toolid elupuu all ja me sööme seal rannetööd.

Karula rahvuspargi koostöökogu koosolek

23. novembril 2015 algusega kell 15.00 toimub rahvuspargi keskus Ähijärvel Karula rahvuspargi koostöökogu koosolek. Kõik huvilised on oodatud koosolekul osalema. Ootame teie ettepanekuid koostöökogus arutamist vajavate teemade kohta. Oma ettepanekutest teatage Liina Laanemetsale (mob: 5698 7103, e-post: liina.laanemets@keskkonnaamet.ee) või koostöökogu liikmetele.

Kõneleme Marju Kõivupuuga kommetest ja tavadest

8. detsembril 2015 kell 15.00-17.00 tuleb Karula rahvuspargi keskusesse Ähijärvel külla Marju Kõivupuu, et koos tähelepanu pöörata elu olulistele sündmustele. Kõneleme sünni ja katsikutega seotud tavadest, pulmadest ning matusekommetest Vana-Võrumaal. Lisainformatsioon: Liina Laanemets, mob: 5698 7103, e-post: liina.laanemets@keskkonnaamet.ee

Karula rahvuspargi kogukonna koosolek

8. detsembril 2015 algusega kell 17.15 olete oodatud Karula rahvuspargi kogukonna koosolekule. Saame kokku rahvuspargi keskus Ähijärvel. Ootame teie ettepanekuid arutamist vajavate teemade kohta. Lisainformatsioon: Liina Laanemets, mob: 5698 7103, e-post: liina.laanemets@keskkonnaamet.ee

TARUPETTÄI KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT

Täname kõiki autoreid ja kaasamõtlejaid!

Infoleht ootab avaldamiseks artikleid ja arvamusi kohalikelt elanikelt. Kirjatükid palume saata e-kirjaga Helen.Kivisild@keskkonnaamet.ee või paberil Ähijärve keskusesse.

Tarupettäi koostajad: Helen Kivisild, Olivia Till, Põim Kama
Toimetaja: Põim Kama
Küljendaja: Olivia Till
Trükkija: Ecoprint AS

Karula rahvuspargi infoleht "Tarupettäi" on trükitud keskkonnasertifikaatidega trükipaberile looduslike vaikude ja õlide baasil valmistatud trükivärvidega.

RMK Karula teabepunkt on avatud 16. sept. 14. maini K-R 10-16 (etteteatamisel ka E,T 10-16, telefon: 5304 3504)

Adress: Ähijärve küla, Antsla vald, 66420 Võrumaa

Telefon: 782 8350

Keskkonnaamet:

Maahoolduse spetsialist

Jan Ruukel tel.:5340 8012

Looduskasutuse spetsialist

Henno Peegel tel.: 516 1479

Keskkonnahariduse spetsialist

Helen Kivisild tel.: 525 1552

Kultuuripärandi spetsialist

Liina Laanemets

tel.: 5698 7103

Metsanduse juhtivspetsialist

Tiina Jüris tel.:510 9316

Jahinduse spetsialist

Margo Tannik tel.: 516 0148

Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK):

RMK loodusvaht

Mati Urbanik tel.:529 0388

RMK teabespetsialist

Kaidi Jõesalu tel.:5304 3504

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

Infoleht "Tarupettäi" on välja antud Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus toetusel.

Lehe väljaandmist on toetanud:

Antsla Vallavalistus

Karula Vallavalitsus

MTÜ Karula Hoiu Ühing